

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом в.о. ректора університету

від 04 06 2020 р. № 55-00

ІНСТРУКЦІЯ №П-41
„ДІЇ У РАЗІ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ТА ТЕРОРИСТИЧНИХ АКТИВ“

1. ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС СИЛЬНОГО ВІТРУ, СМЕРЧУ, ШКВАЛУ

Сильний вітер – це рух повітря відносно земної поверхні зі швидкістю або горизонтальною складовою швидкості понад 25 м/с.

Смерч – сильний вихор, який опускається з основи купчасто-дощової хмари у вигляді темної вирви чи чобота і має майже вертикальну вісь, невеликий поперечний перетин і дуже низький тиск у центральній його частині. Обертальна швидкість до 100 м/с, швидкість руху 35-60 км/г.

Шквал – короткочасне різке збільшення швидкості вітру, що супроводжується зміною його напрямку.

Сильні вітри, шквали та смерчі – стихійне лихо, яке може статися в будь-яку пору року, відносяться до надзвичайних подій із помірною швидкістю поширення, тому найчастіше вдається оголосити штормове попередження.

Небезпека від факторів сильних вітрів, шквалів та смерчів: травмування, а інколи і загибель людей; руйнування інженерних споруд та систем життєзабезпечення, доріг та мостів, промислових і житлових будівель, особливо їхніх верхніх поверхів і дахів; перекидання телеграфних стовпів, виривання дерев та утворення завалів; знищення садів та посівів на полях;

сильні вітри, як правило, супроводжуються зливами, що, в свою чергу, призводить до затоплення місцевості.

Дії у можливій зоні стихійного лиха після отримання штормового попередження.

1. При загрозі стихійного лиха та отриманні штормового попередження необхідно уважно вислухати інформацію по місцевих каналах телебачення та радіо про ситуацію (час, напрямок руху та силу вітру) та рекомендації щодо порядку дій.

2. Без нагальної потреби не займати телефонну лінію, оскільки неможливо буде додзвонитися до вас у разі потреби.

3. Зберігати спокій, попередити сусідів, надати допомогу інвалідам, дітям та людям похилого віку.

4. При значній загрозі для життя можлива евакуація з небезпечної території, необхідно підготувати документи, одяг та зібраним найбільш необхідні й цінні речі, запас продуктів харчування на кілька днів, питну воду, медикаменти, кишеньковий ліхтарик, приймач на батарейках.

5. Вимкнути усі прилади з електромережі, перекрити газові крани, загасити вогонь у грубках.

6. Прибрати або закріпити речі, господарське майно на дворі та балконі, що може пошкодити вітер, обрізати сухі дерева, які можуть завдати шкоди вашому житлу. Поставити автомобіль у гараж.

7. Приготувати до небезпеки будинок та предмети домашнього вжитку. Щільно зачинити вікна, двері, горищні люки і вентиляційні отвори; віконне скло, по можливості, захистити віконницями або щитами. Покласти у будинку на підлогу речі, що можуть впасти і спричинити травми. Не можна ставити ліжка або стільці, якими часто користується, біля вікна з великими шибками.

8. Отримавши штормове попередження, не варто відправляти дітей до школи, дитячий

садочок або на прогулянку. Для попередження паніки та травматизму навчіть дітей діям під час стихійного лиха. Постійно тримайте їх перебування та заняття під контролем.

9. При потребі або можливості перейдіть у більш стійку капітальну будівлю, сховайтеся у підвалі або віддаленому від дерев і будинків погребі.

10. У разі отримання штормового попередження не виганяйте худобу на пасовище, поставте у капітальному хліві, двері та вікна міцно зачиніть.

11. Якщо ви у човні й отримали штормове попередження або бачите наближення поганої погоди, негайно пливіть до берега, підшукайте безпечне місце, щоб перечекаати негоду.

Дії під час сильного вітру, смерчу, шквалу.

1. Передусім не панікуйте, зберігайте спокій, при необхідності надайте допомогу тим, хто її потребує: інвалідам, дітям, людям похилого віку, сусідам.

2. Зачиніть вікна в будинку та відійдіть від них подалі, щоб у випадку біди не поранитися уламками скла. Загасіть вогонь у грубах, вимкніть електро- та газопостачання.

3. Зберіть документи, одяг та найбільш необхідні й цінні речі, продукти харчування на декілька днів, питну воду, медикаменти, ліхтарик, приймач на батарейках. Перейдіть у безпечне місце. У будинку сховайтеся в внутрішніх приміщеннях без вікон — коридорі, ванній кімнаті, коморі або підвалі. Для отримання інформації ввімкніть ліхтарик. Не користуйтеся ліфтами — електромережу в будинку можуть раптово вимкнути.

4. У разі, якщо стихійне лихо застало вас на вулиці, негайно знайдіть надійний сховок поблизу. Не намагайтеся переходити з будівлі в будівлю — це небезпечно. Уникайте хитких будівель та будинків із хитким дахом.

5. Якщо ви на відкритій місцевості, щільно притисніться до землі, знайшовши будь-яке заглиблення (яр, канава, кювет), голову захищайте одягом чи гілками дерев.

6. Під час їзди автомобілем, якщо наближається негода або ознаки шторму, негайно зупиніться. Вийдіть з автомобіля, швидко ховайтеся у міцній будові або будь-якому приміщенні. Для збереження автомобіля, по можливості поставте його подалі від будинків, дерев, хитких будівель.

7. Уникайте різноманітних споруд підвищеного ризику: мостів, естакад, трубопроводів, ліній електромереж, водойм, потенційно небезпечних промислових об'єктів та дерев.

Дії населення після сильного вітру, смерчу, шквалу.

1. Зберігайте спокій, заспокоюйте дітей і тих, хто дістав психічну чи фізичну травму в результаті лиха, оцініть ситуацію.

2. Якщо маєте можливість та навички, надайте постраждалим долікарську допомогу, викличте кваліфіковану медичну допомогу тим, хто її потребує.

3. Ретельно огляньте своє житло, переконайтеся в його неушкодженості. Уважно перевірте зовнішнім оглядом стан мереж електро-, газо- та водопостачання.

4. Переконайтеся, що в будинку немає витoku газу. Попередньо не користуйтеся відкритим вогнем, освітленням, нагрівальними приладами, газовими плитами. Перевірте, чи немає загрози виникнення пожежі. У разі потреби викличте відповідні служби.

5. Не виходьте на вулицю відразу після того, як вітер стих — через декілька хвилин небезпечний шквал може повторитися.

6. При виході з будинку дотримуйтеся правил безпеки.

7. Остерігайтеся частин конструкцій та предметів, які нависають на будівлях, а також обірваних дротів від ліній електромереж, розбитого скла та інших джерел небезпеки.

8. Для запобігання інфекційних захворювань необхідно обов'язково кип'ятити питну воду.

9. Не користуйтеся ліфтами, оскільки електромережу можуть вимкнути для ремонтних робіт.

10. У разі потребі дізнайтеся у місцевих органів державної влади та виконавчих органах місцевого самоврядування адреси організацій, які відповідають за надання допомоги потерпілому населенню.

2. ГРОЗА, ЗЛИВА, БЛИСКАВКА

Ураган – це вітер великої руйнівної сили і значної тривалості, швидкість якого 33 м/с і більше.

Гроза – це атмосферне явище, пов'язане з розвитком потужних купчасто-дошових хмар, що супроводжується багаторазовими електричними розрядами між хмарами і земною поверхнею, звуковими явищами, сильними опадами, нерідко з градом.

Злива – короткочасні атмосферні опади великої інтенсивності.

Правила поведінки під час потужних гроз і злив:

1. Із отриманням штормового попередження негайно слід удатися до проведення запобіжних робіт: зміцнити нетривкі конструкції, зачинити двері, приміщення на горищі, слухові вікна, вентиляційні отвори. Двері й вікна з підвітряного боку залишити відкритими, щоб урівноважити внутрішній тиск у будівлі. З дахів, балконів, лоджій прибрати предмети, які при падінні можуть заподіяти людям травмувань.

2. Якщо є можливість і необхідність, треба вимкнути комунальні енергетичні мережі, відкрити допоміжні люки для пропускання води. З легких споруд людей перевести у більш міцні будівлі або укрити в захисних спорудах ЦЗ.

3. Припинити зовнішні роботи. Запаситися електричними ліхтарями, газовими лампами, свічками. Доцільно створити запаси поди на 2-3 доби. Не забувати запаситися продуктами харчування і медикаментами, особливо перев'язочними матеріалами; радіоприймачі і телевізори тримати постійно ввімкненими.

4. Знаходячись у будинку, необхідно відійти від вікон і встати впритул до простінку. Можна використовувати також міцні меблі. Найбільш безпечним місцем є сховища ЦЗ, підвали або внутрішні приміщення перших поверхів цегляних і кам'яних будинків.

5. Не можна виходити на вулицю одразу ж після послаблення вітру, тому що через кілька хвилин порив може повторитися. Якщо це все-таки необхідно, треба триматися подалі від будівель і споруд, високих парканів, стовпів, дерев, щогл, опор, проводів.

6. Заборонено знаходитися на шляхопроводах, наближатися до місць зберігання легкозаймистих або сильнодіючих отруйних речовин.

7. Слід пам'ятати, що найчастіше в таких умовах люди зазнають травмувань від уламків скла, шиферу, черепиці, покрівельного заліза, зірваних шляхових знаків, від деталей оздоблень фасадів і карнизів, від предметів, що зберігаються на балконах і лоджіях.

8. Якщо ураган (смерч) застав вас на відкритій місцевості, сховайтеся у канаві, ямі, яру, будь-якій виїмці: лягти на дно заглиблення і щільно притулитися до землі. Знаходитися у пошкодженій будівлі небезпечно: вона може обвалитися під новим натиском вітру.

9. Особливо необхідно оберегатися розірваних електропроводів: не виключена ймовірність того, що вони під напругою.

10. Ураган (смерч) може супроводжуватися грозою (бурею). Не ховайтеся під деревами, які стоять окремо; не підходьте до ліній електропередач тощо.

Блискавка – це гігантський електричний розряд, що виникає внаслідок електризації атмосфери під час грози.

Правила поведінки, виконання яких зменшує ймовірність зіткнення людини з грозовим розрядом.

Якщо ви перебуваєте під відкритим небом, тобто якщо гроза застала вас на вулиці, у полі, в лісі, на річці, то:

– не ховайтеся в невеликих спорудах, хатинах, будинках, наметах, тим більше серед острівців дерев, краще заховатись у якомусь заглибленні;

– якщо вас двоє, троє чи більше, то не скупчайтеся в укритті разом, а ховайтеся поодиноці – можливе ураження блискавкою спричинить трагедію одному, а не всім, бо розряд, як відомо, перебігає через контакт людських тіл;

– бігти до сховища слід нешвидко і злегка пригнувшись, а не випростано в увесь зріст – розряди контактують із вищими точками, якою може бути людська голова;

– перебуваючи у сховищі, ноги тримайте разом, а не розкидано, тим самим звуживши площу можливого ураження розрядом;

– негайно слід позбавитись усіх металевих предметів, які є на вас чи при вас: лопати, сокири, ножі, браслети, годинники покладіть у захищеному місці далі від себе;

- не лягайте на землю, бо цим збільшуєте площу ураження розрядом, а краще сядьте, злегка нагнувши голову, аби вона не вивищувалася над предметами, які довкола вас;
- якщо відчули в схованці, що оточуючі вас предмети або частина споруд, скажімо, паркан, наче дзижчать чи якимось відлунюють, негайно поміняйте схованку, бо тут небезпечно;
- якщо волосся на голові ніби ворухнеться, а то й здриблиться, принаймні так вам здається, теж перейдіть в інше місце, бо тут накопичується електрична присутність, яка може «притягти» блискавку;
- коли вас застала гроза з довгими, особливо металевими предметами в руках (вудочками, граблями, вилами), покладіть їх подалі від себе;
- під час грози ніколи не торкайтеся металевих споруд і залізних електроопор, опор мостів, дротяних огорож і подібних об'єктів із металу;
- навіть під час невеликої або ж короткочасної грози негайно припиніть прогулянку на велосипеді або верхи на коні — велосипед поставте подалі від себе, а коня прив'яжіть, не до високого дерева і металевого стовпа чи паркану;
- ні в якому разі не купайтеся та не плавати на човні;
- у приміщенні вимкніть всі електроприлади;
- утримайтеся дзвонити по телефону, але якщо вже біда примусила викликати «швидку допомогу» чи пожежну бригаду, то зробіть це одразу ж після чергового грозового розряду, швидко використавши невеличку паузу до наступного.

При ураженні блискавкою потерпілому необхідно надати допомогу:

- розстебнути одяг, укласти на спину, підкласти валик із одягу під шию, щоб створити кращу прохідність шляхів дихання;
- очистити порожнину рота від крові, слини, блювотних мас за допомогою бинта або носової хустинки, обгорнутої на вказівний палець;
- у разі відсутності дихання розпочати штучне дихання способом «рот у рот» або «рот у ніс»;
- у разі зупинки серця негайно почати одночасно робити закритий масаж серця та штучне дихання;
- не можна закопувати постраждалого в землю;
- у будь-якому випадку негайно звернутись за допомогою лікаря.

3. ПОЖЕЖІ

Лісові пожежі (приблизно 70% всіх лісових пожеж) виникають через необережність людей: непогашеного багаття, кинутого недопалка, тліючого патронного пижа, який впав у суху траву після пострілу, тощо.

У суху пору року і в пожежонебезпечних місцях слід бути особливо обережним при поводженні з вогнем: очищати місце, призначене для багаття, від сухої трави, листя, гілля та іншого лісового сміття; не розкладати багаття поблизу звисаючих крон дерев, у хвойних молодняках, серед сухого очерету, на торфовиськах тощо; не залишати багаття без нагляду; не залишати місць відпочинку, не впевнившись, що багаття загашено.

Правила поведінки з вогнем у лісі:

1. При розкладанні багаття треба намагатись, щоб із підвітряного боку від нього, тобто там, куди летять іскри, розташовувалась водойма, велика калюжа або відкрита місцевість.
2. При штормовому вітрі, бажано з навітряного боку, багаття захистити стійкою спорудою з жердин, вбитих у землю і вкритих плитами дерну.
3. Категорично забороняється підпалювати ліс із метою подачі сигналу порятунку. По-перше, сигнальна пожежа, так само як і звичайна, вкрай небезпечна для потерпілих. По-друге, пожежа утруднює орієнтування і виявлення потерпілих з повітря і землі, ускладнює, а іноді й робить неможливою роботу рятувальників. По-третє, будь-яка пожежа – це стихійне лихо, що згубно впливає на ліс, звірів, людей.
4. У суху пору року біля багаття завжди повинен бути черговий.
5. Невеликі займання, наприклад, які виникли в результаті викиду з багаття жаринок, необхідно гасити негайно, заливаючи водою, засипаючи піском, землею, покриваючи

брезентом, затоптуючи взуттям, збиваючи мокрими ганчірками, віниками, в крайньому випадку – одягом. Бити краще збоку, за напрямком вогню, з невеликим притисканням після удару. Зупинити розповсюдження вогню значно легше, ніж загасити велику пожежу.

6. Ознаками наближення фронту лісової пожежі можуть бути: стійкий запах згарища, туманоподібний дим, який стелиться над лісом, неспокійна поведінка тварин, птахів, комах та їхня міграція в один бік, нічний переліт і гучні крики птахів, нічна заграва в одній з точок горизонту, яка поступово розширюється в сторони, відблиски світла на низьких хмарах і подібні явища.

7. При виявленні пожежі важливо не панікувати, не метушитись, не намагатися втекти від вогню. Втекти від пожежі досить важко. Необхідно швидко, але ретельно проаналізувати ситуацію, визначити шлях евакуації, для чого піднятися на підвищену точку місцевості або залізти на високе дерево й уважно роздивитися навкруги.

Звертати увагу в першу чергу:

– на погоду, особливо на напрямок і силу вітру, на розташовані поблизу ріки, озера, болота з відкритою водою, високі голі скелі, галявини та інші відкриті місця.

– слід з'ясувати межі пожежі, напрямок і приблизну швидкість її розповсюдження. Якщо є карта і точно відоме своє місце, можна відшукати на ній близько розташовані місця, безпечні у пожежному відношенні.

Ховатись від пожежі слід на голих островах і мілинах, розташованих серед великих озер, на оголених ділянках боліт, на скелястих вершинах хребтів вище рівня лісу. Меншим захистом від пожежі є широкі ріки і галявини.

Утікати від пожежі необхідно в навітряний бік (тобто йти на вітер), намагаючись обійти пожежу боком, з тим, щоб вийти до неї в тил. Людину, яка йде за вітром, вогонь швидко наздоганяє. Вважати себе у відносній безпеці можна лише опинившись із навітряної сторони пожежі. Але і в цьому випадку зупинятися на місці не можна, бо вітер може змінитись, тому, використовуючи відпочинок, треба відшукати безпечне місце.

При наближенні фронту пожежі необхідно лягти у воду або сильно змочити одяг. При цьому треба слідкувати, щоб поруч не було заростів очерету, щоб до місця укриття не діставали вершини дерев при їх падінні. На мілководді необхідно загорнутись з головою в спальний мішок, змочивши перед тим його й одяг. Знаходячись у зоні пожежі, слід періодично перевертатися, змочуючи ділянки матеріалу мішка й одягу, які висохли. На обличчя треба одягти багатошарову пов'язку – маску, виготовлену з шматка марлі, бинта, бавовняної тканини, яку періодично змочувати водою.

Якщо пожежа застала людину в місцевості, де нема води, необхідно вийти на відкрите місце (галявину, просіку), зняти весь нейлоновий, капроновий, болоньєвий одяг, який плавиться, скинути горюче і легкозаймисте спорядження, очистити навкруги якомога більшу площу від листя, трави, гілля, заритися у вологий ґрунт на достатню глибину, захистити дихальні шляхи пов'язкою з матерії. Голову, кінцівки, відкриті ділянки тіла слід захистити від вогню, обмотавши, але не дуже тісно, щоб можна було швидко зняти, будь-яким негорючим матеріалом, непотрібним одягом, у разі можливості змочивши водою, в крайньому випадку навіть сечею.

У деяких випадках можна спробувати втекти від пожежі, покинувши частину речей і спорядження для збільшення швидкості руху і залишивши лише аварійний рюкзак, медичну аптечку, сигнальні засоби, недоторканий запас продуктів і предмети, які можуть знадобитись у зоні пожежі (лопату, сокиру, шматки щільної матерії тощо). Необхідно запам'ятовувати відносно безпечні місця (невеликі ріки, озера, болота, скелі), до яких у випадку необхідності можна буде повернутись.

4. АВАРІЇ (КАТАСТРОФИ) НА ХІМІЧНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТАХ

Найбільшу небезпеку для населення нашого міста мають аварії на хімічно небезпечних об'єктах, які виробляють та використовують у технологічному процесі виробництва, зберігають і транспортують аміак, азотну кислоту, сірчану кислоту, сірчаний ангідрид та хлор. Аварії (катастрофи) можуть супроводжуватись викидом (вилівом) небезпечних хімічних речовин в атмосферу і на поверхню підстилки. Вдихання зараженого повітря може призвести до ураження органів дихання, а також очей, шкірних покривів та інших

органів.

Дії населення в разі оповіщення про хімічне зараження

Отримавши інформацію про викид в атмосферу небезпечних хімічних речовин і про небезпеку хімічного зараження, необхідно:

1. Надягти засоби індивідуального захисту органів дихання, найпростіші засоби захисту шкіри (плащі, накидки) і покинути район аварії.

2. Якщо відсутні засоби індивідуального захисту і вийти з району аварії неможливо:

– залишайтеся у приміщенні, увімкніть гучномовець міського радіомовлення (радіоприймач), телевізор мережі кабельного телебачення;

– чекайте повідомлень відділу з мобілізаційної роботи, питань надзвичайних ситуацій та сприяння правоохоронним органам міської ради;

– щільно зачиніть вікна і двері, димоходи, вентиляційні отвори, люки. Вхідні двері завісьте шторою, використовуючи ковдри і будь-які щільні тканини. Заклейте щілини в вікнах і стики рам плівкою, лейкопластиром або звичайним папером від проникнення в приміщення пару (аерозолів) небезпечних хімічних речовин.

Запам'ятайте! Надійна герметизація житла виключає проникнення небезпечних хімічних речовин у приміщення.

Залишаючи квартиру (будинок), виключіть джерела електроенергії, візьміть з собою особисті документи, необхідні речі, одягніть протигаз або ватно-марлеву пов'язку, накидку або плащ, гумові чоботи.

Виходьте із зони хімічного зараження в бік, перпендикулярний напрямку вітру. Обходьте переходи через тунелі, яри, лощини, в низьких місцях може бути висока концентрація небезпечних хімічних речовин.

Почувши розпорядження міського голови про евакуацію, будьте уважні до вказівок відділу з мобілізаційної роботи, питань надзвичайних ситуацій та сприяння правоохоронним органам міської ради і ретельно виконуйте їх.

При евакуації транспортом уточніть час і місце посадки. Попередьте про евакуацію і від'їзд сусідів.

Вийшовши із зони зараження, зніміть верхній одяг і провітріть його на вулиці, прийміть душ, умийтесь з милом, ретельно вимийте очі і прополощіть рот.

При підозрі на ураження небезпечними хімічними речовинами виключіть будь-які фізичні навантаження, прийміть велику кількість рідини (чай, молоко і т. д.) та зверніться до медичного працівника або в медичний заклад.

Дії населення при аваріях на залізничному і автомобільному транспорті при перевезенні небезпечних вантажів

Загорання, витік небезпечного вантажу, пошкодження тари або рухомого складу (ємності, які встановлені на транспорті) з небезпечним вантажем можуть привести до вибуху, пожежі, опіків, отруєння, захворювання людей і тварин.

Інформацію про аварії і про те, що необхідно робити в кожному конкретному випадку, ви отримаєте із повідомлення, яке передає відділ з мобілізаційної роботи, питань надзвичайних ситуацій та сприяння правоохоронним органам міської ради через радіотрансляційну мережу або через гучномовний зв'язок служби охорони громадського порядку (поліція), газотехнічної служби та ін.

Пам'ятайте! Периметр небезпечної зони при виникненні аварії (катастрофи) на транспорті огорожується спеціальними знаками. Наближатися до цієї зони і входити до неї категорично заборонено.

Основний спосіб захисту — своєчасно покинути небезпечну зону або осередок ураження.

Якщо ви не змогли покинути приміщення до підходу отруйної хмари, залишайтеся у приміщенні, зробіть герметизацію вікон, дверей, вентиляційних отворів, одягніть простіші засоби захисту (ватно-марлеву пов'язку, рушник), змочені водою.

Про можливість повернення до місця проживання (роботи) вас повідомлять після ліквідації наслідків аварійної ситуації з використанням усіх засобів масової інформації.

При попаданні отруйних речовин на шкіру, одяг, взуття негайно видалити їх тампоном

із старого одягу, папером або іншими підручними засобами.

Після виходу із зони зараження необхідно провести часткову обробку відкритих частин тіла водою, бажано з милом, полоскання рота, гортані, носа, очей.

Дії при ураженні небезпечними хімічними речовинами

У першу чергу необхідно захистити органи дихання від подальшої дії небезпечних хімічних речовин.

АМІАК – безбарвний газ з різким запахом, легший за повітря, розчинний у воді, перевозиться у скрапленому стані під тиском, при виході в атмосферу димить, горючий, пари утворюють з повітрям вибухонебезпечні суміші, ємності можуть вибухати при нагріванні, в порожніх ємностях утворюються вибухонебезпечні суміші. небезпечний при вдиханні, пари дуже подразнюють органи дихання, очі і шкіру.

Ознаки отруєння: прискорене серцебиття, порушення частоти пульсу, нежить, кашель, різь в очах і сльозотеча, важке дихання, при тяжкому отруєнні – нудота і порушення координації руху, маревний стан. Дотик до шкіри викликає обмороження. При високих температурах можлива смерть.

Засоби індивідуального захисту: на об'єктах, що використовують аміак, — промислові марки КД і М, ізольовані і киснево-ізольовані протигази. При їх відсутності — ***ватно-марлева пов'язка або рушник, попередньо змочені водою або 5% розчином лимонної кислоти.***

У разі витоку аміаку необхідно:

- Триматися навітряного боку.
- Ізолювати небезпечну зону, не допускати сторонніх.
- У зону аварії входити тільки в повному захисному одязі.
- Дотримуватися заходів пожежної безпеки. Не курити, не використовувати відкритий вогонь.
- Потерпілим надати першу долікарську допомогу. Спрямувати людей з осередку ураження на медичне обстеження.
- При виході із зони зараження вимити очі і відкриті ділянки тіла (чаєм, молоком і т.ін.) і звернутися за допомогою до медичного працівника.

Допомога потерпілому:

- На потерпілого необхідно одягти протигаз або ватно-марлеву пов'язку, попередньо змочивши її водою або 5 % розчином лимонної кислоти, винести його із зони ураження.
- Потерпілому в очі закапати дві-три краплі 30 % розчину альбуциду, в ніс – оливкове масло.
- Слизові оболонки і шкіру потерпілого промивати водою або 2% розчином борної кислоти не менше 15 хвилин.
- Потерпілому забезпечити спокій і тепло. Доправити до лікувального закладу.

АЗОТНА КИСЛОТА – безбарвна рідина, важча за воду, пари важчі за повітря, розчинна у воді, на повітрі димить, сильний окислювач, корозійна для більшості металів, не горить, запалює усі займісті речовини, вибухає у присутності мінеральних розчинників — насамперед спирту і скипидару, небезпечна при вдиханні, ковтанні та при попаданні на шкіру і слизові оболонки, викликає важкі опіки шкіри.

Ознаки отруєння: печіння у горлі, утруднене дихання, сухий кашель, задуха, клеkotить дихання, подразнення слизової оболонки очей, рота, носа, стравоходу та шлунка, опік губ, шкіри, підборіддя, пронизливі болі за грудьми, у ділянці шлунка, нестерпима блювота з кров'ю, охриплість голосу. Можливий спазм та набряк гортані, легень.

Засоби індивідуального захисту: на об'єктах, що використовують азотну кислоту, — промислові марки В і БКФ, ізольовані і киснево-ізольовані протигази. При їх відсутності — ***ватно-марлева пов'язка або рушник, попередньо змочені водою або 2 % розчином харчової соди.***

Допомога потерпілому:

- На потерпілого необхідно одягти протигаз або ватно-марлеву пов'язку, попередньо змочивши її водою або 2% розчином харчової соди.
- Винести потерпілого з зони зараження на свіже повітря.
- Очі та шкіру потерпілого промивати великою кількістю проточної води або 2%

розчином харчової соди.

– Потерпілого негайно доправити до лікувального закладу.

СІРЧАНА КИСЛОТА – безбарвна масляниста рідина. На повітрі повільно випаровується. Корозійна для більшості металів. Сильний окислювач. Добре розчиняється у воді. З водою реагує з виділенням тепла та бризок. Не горить. Обезводнює дерево, підвищує його чутливість до горіння. Запалює органічні розчинники та мастили, поліаміди (капрон, нейлон, шовк) швидко руйнуються; шерсть, більш стійка до її дії. Небезпечна при вдиханні, ковтанні і при попаданні на шкіру та слизові оболонки.

Ознаки отруєння: подразнення в горлі, утруднене дихання, сухий кашель, задуха, клекотить дихання, роздратування слизових оболонок очей, носа, опіки губ, шкіри, підборіддя, пронизливі болі за грудьми, в районі шлунку, нестерпна блювота з кров'ю, охриплість голосу. Можливий спазм та набряк гортані.

Засоби індивідуального захисту: на об'єктах, що використовують сірчану кислоту, ізольовані і киснево-ізольовані протигази. При їх відсутності – *ватно-марлева пов'язка або рушник, попередньо змочені водою або 2% розчином харчової соди.*

Допомога потерпілому:

– На потерпілого необхідно одягти протигаз або ватно-марлеву пов'язку, попередньо змочивши її водою або 2% розчином харчової соди.

– Винести потерпілого з зони зараження на свіже повітря.

– Зняти протигаз, забруднений одяг і взуття.

– Дати зволожений кисень. При відсутності дихання зробити штучне дихання методом «рот в рот».

– Очі та шкіру потерпілого промивати великою кількістю проточної води або 2% розчином харчової соди.

– Потерпілого негайно доправити до лікувального закладу.

ХЛОР – газ жовтувато-зеленого кольору з різким характерним задушливим запахом. Важчий за повітря, малорозчинний у воді. При випаровуванні та з'єднанні з водяною парою у повітрі стелиться над землею у вигляді туману зеленувато-білого кольору, може проникати в нижні поверхи та підвальні приміщення будинків. При виході в атмосферу димить, його пара сильно подразнює органи дихання, очі, шкіру. Використовується для відбілювання тканини, паперової маси, знезараження питної води та в інших цілях. Перевозиться у зрідженому стані під тиском у цистернах і балонах.

Ознаки отруєння: різкий біль у грудях, сухий кашель, задишка, різь в очах, слезотеча, порушення координації руху, опіки дихальних шляхів, шкіри та очей.

Засоби індивідуального захисту: на об'єктах, що використовують хлор, — ізольовані і киснево-ізольовані протигази. При їх відсутності – *ватно-марлева пов'язка або рушник, попередньо змочені водою або 2% розчином харчової соди.*

Допомога потерпілому:

– На потерпілого необхідно одягти протигаз або ватно-марлеву пов'язку, попередньо змочивши її водою або 2% розчином харчової соди.

– Винести потерпілого з зони зараження на свіже повітря.

– Зняти протигаз, забруднений одяг і взуття.

– Дати зволожений кисень. При відсутності дихання зробити штучне дихання.

– Шкіру та слизові оболонки потерпілого промивати 2% розчином харчової соди або води не менше 15 хвилин, негайно доправити до лікувального закладу.

СІРКОВОДЕНЬ — безбарвний газ з характерним запахом тухлих яєць. Токсичний, важчий за повітря, легкозаймистий, здатний утворювати вибухові суміші з повітрям. при концентраціях близьких до смертельних (0,23 г/м³) сірководень діє на людину так, що вона перестає відчувати його запах.

Особливо треба бути уважними при роботах у вигрібних ямах та каналізаційних колодязях, місцях видобутку нафти та газу, де ймовірність накопичення цієї підступної отрути максимальна.

У випадку коли стався викид в атмосферу великої кількості сірководню, рятуватись від нього треба на підвищеннях, що добре продуваються вітрами.

Ознаки отруєння: сірководень подразнює органи зору. Крім подразнення очей він викликає світлобоязнь, що може бути попередженням про його наявність.

Засоби індивідуального захисту: на об'єктах з можливим утворенням сірководню, — **ізолювані і киснево-ізолювані протигазу**, промислові марки КД (концентрація сірководню до 0,23 г/м³, об'ємна частка кисню не менше 17%)

Допомога потерпілому:

- постраждалого слід винести на свіже повітря;
- забезпечити йому тепло і спокій;
- напоїти теплим молоком з харчовою содою;
- помістити в затемнене приміщення;
- накласти на очі примочки з 3% розчином борної кислоти;
- при тяжкому отруєнні, а також при утрудненому диханні дати постраждалому кисень, якщо необхідно – зробити штучне дихання.

Для осадження газу використовують розпилення води, а нейтралізацію здійснюють за допомогою розчинів лугу, вапна чи соди.

5. НЕБЕЗПЕКА РАДІАЦІЙНА

Факторами небезпеки радіації є: забруднення навколишнього всього живого, що опинилося на забрудненій місцевості (загибель людей, тварин, знищення посівів та ін.), крім того, внаслідок можливого атомного вибуху виникнення сильних руйнувань на значній території – небезпека для середовища.

Дії у випадку загрози виникнення радіаційної небезпеки:

- При оголошенні небезпечного стану не панікуйте, слухайте повідомлення.
- Попередьте сусідів, надайте допомогу інвалідам, дітям та людям похилого віку.
- Дізнайтеся про час та місце збору мешканців для евакуації.
- Уменшіть проникнення радіаційних речовин у квартиру (будинок): щільно зачиніть вікна та двері, щілини заклейте.
- Підготуйтеся до можливої евакуації: спакуйте в герметичні пакети та складіть у валізу документи, цінності та гроші, предмети першої необхідності, ліки, мінімум білизни та одягу, запас консервованих продуктів на 2-3 доби, питну воду. Підготуйте найпростіші засоби санітарної обробки (мильний розчин для обробки рук).

– Перед виходом з приміщення від'єднайте всі споживачі електричного струму від

Дії у випадку раптового виникнення радіаційної небезпеки:

- з одержанням повідомлення про радіаційну небезпеку негайно зачиніться в будинку., Вимкніть газ, воду та електромережі. Будинки послаблюють іонізуюче випромінювання в 2 рази, цегляного – у 10 разів; заглиблені укриття (підвали): з покриттям із дерев – 7 разів, з покриттям із цегли або бетону – у 40-100 разів;

– уникайте паніки, слухайте повідомлення штабу цивільного захисту з питань надзвичайних ситуацій;

– зменшіть можливість проникнення радіаційних речовин у приміщення;

– проведіть йодну профілактику.

Йодистий калій вживати після їжі разом з чаєм, соком або водою 1 раз на день протягом 7 днів: дітям до двох років – по 0,040 г на один прийом; дітям від двох років та дорослим – по 0,125 г на один прийом.

Водно-спиртовий розчин йоду приймати після їжі 3 рази на день протягом 7 днів: дітям до двох років – по 1-2 краплі 5 % настоянки на 100 мл молока (консервованого) або годувальної суміші; дітям від двох років та дорослим – по 3-5 крапель на склянку молока або води.

Наносити на поверхню кінцівок рук настоянку йоду у вигляді сітки 1 раз на день протягом 7 днів.

Після евакуації, з прибуттям на нове місце перебування проведіть дезактивацію засобів захисту, одягу, взуття та санітарну обробку шкіри на спеціально обладнаному пункті або ж самостійно (зняти верхній одяг, ставши спиною проти вітру, витрясти його; повісити одяг на перекладину, віником або щіткою змести з нього пил та вимити водою; обробити відкриті ділянки шкіри водою або розчином (типу ППП-8). Для обробки шкіри можна

використовувати марлю чи просто рушники;

Дізнайтеся у виконавчих органах міської ради адреси організацій, що відповідають за надання допомоги потерпілому населенню.

Запам'ятайте:

– використовуйте для харчування лише продукти та консервацію що зберігалися у зачинених приміщеннях і не зазнали радіоактивного забруднення; не вживайте овочі, які росли на забрудненому ґрунті; не пийте молоко від корів, які пасуться на забруднених пасовиськах;

– не пийте воду із відкритих джерел та із мереж водопостачання після офіційного оголошення радіаційної небезпеки, колодязі накрийте. Уникайте тривалого перебування на забрудненій території;

– у приміщеннях щодня робіть вологе прибирання, бажано з використанням миючих засобів;

– у разі перебування на відкритій, забрудненій радіоактивними речовинами місцевості, обов'язково користуйтеся засобами захисту: для захисту органів дихання — протигазом, респіратором, ватно-марлевою чи протипиловою пов'язкою, зволоженою марлевою пов'язкою, хустинкою або будь-якою частиною одягу; для захисту шкіри — спеціальним захисним одягом типу ОЗК, плащем з каптуром, накидкою, комбінезоном, гумовим взуттям і рукавицями.

Радіоактивні речовини можуть поширюватися головним чином з пилом, тому слід виконувати наступні РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ:

1. Ходити лише по асфальту, не ходити по землі, траві, калюжах, не збирати листя, каштани, горіхи, ягоди, гриби.

2. Намагатися обходити пильні ділянки вулиць, перебувати подалі від пилу, що піднімають машини, вітер; уникати вуличних робіт, що здійснюють порохняву.

3. Купання у відкритих водоймищах, перебування на пляжах на деякий час виключити.

4. Прогулянки – сумарні, не більше 2,5 год. на день, бажано одноразово, весь час протягом прогулянки знаходитись у верхньому одязі з головним убором; при сильному пилоутворенні використовувати ватно-марлеву пов'язку, після прогулянки вмитися, обмити відкриті частини тіла, обов'язково прийняти душ. Домашнє взуття не носити на вулиці.

5. Бажано мати 1-2 постійних набори одягу і взуття для прогулянок; підошви взуття щоденно мити спеціальною щіткою, для одягу в будинку виділити окреме місце.

6. Перед обідом мити руки, приймати відвар шипшини.

7. Не вживати в їжу: молоко, картоплю в мундирі, печену картоплю, печінку, шлунки, вим'я та інші внутрішні органи тварин в будь-якому вигляді, обмежити яловичину і телятину, відвареним продуктам надавати перевагу перед смаженими, із овочів — магазинним продуктам, ретельно мити їх і по можливості знімати шкірку і вирізати серцевину у фруктів, кавуни їсти можна. Салат, щавель і шпинат із меню бажано виключити. Все продовольство необхідно купувати там, де ведеться дозиметрична перевірка. Овочі і фрукти треба ретельно промити проточною водою. Харчування повинно бути повноцінним і вміщувати необхідну кількість поживних речовин. Приготування їжі: вимочити м'ясо (у дрібних шматочках) 1-2,5 години, потім кип'ятити у воді без солі до напівготовності, воду злити і далі доводити до готовності.

8. Перед вживанням їжі і води добре прополоскати рот водою, промити ніс.

9. Колодязі слід обладнати навісами і відмосткою, щільно закривати кришками, щоб до них не потрапляв пил.

10. В усіх житлових і службових приміщеннях обов'язкове щоденне вологе прибирання з використанням миючих засобів. М'які доріжки і килими краще за все згорнути, м'які меблі покрити чохлами, частіше чистити пилососом. Пилосос після роботи треба протерти вологою ганчіркою, пилососник очистити шляхом змочування у відрі з водою, а забруднену воду зливати в каналізацію або інше визначене місце.

11. Провітрювання приміщень краще здійснювати перед сном, у безвітряну погоду, після дощу або з наступним вологим прибиранням приміщення.

12. Виводити на прогулянки домашніх тварин (собак, кішок) тільки на повідках, а після повернення з прогулянок ретельно обтирати їх вологою лапи тканиною, обмивати.

13. Через 5 місяців приймати полівітаміни по 1г 3 рази на день впродовж.

6. АВАРІЇ НА СИСТЕМАХ ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ (ВОДОНАСОСНА СТАНЦІЯ, ЛІНІЇ ЕЛЕКТРОПЕРЕДАЧ, КОТЕЛЬНЯ)

Аварія – небезпечна подія техногенного характеру, що створює на об'єкті, території або акваторії загрозу для життя і здоров'я людей і призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу, завдає шкоди довкіллю.

Аварії на системах життєзабезпечення призводять до відключення водо-, газо- і електропостачання у районах міста, а інколи у всьому місті.

Основні правила поведінки при виникненні зазначених вище ситуацій Відключення теплопостачання.

Прийоми пасивного теплового захисту, тобто збереження того тепла, яке є у приміщенні:

1. Ретельно утеплити вхідні двері, забивши щілини між дверима і дверною коробкою будь-яким ущільнювачем або скрученими у валик ганчірками. Оббити двері зовні шматком войлоку або іншого тепло ізолюючого матеріалу. Зсередини приміщення слід завісити дверний отвір від стелі до підлоги ковдрою.

2. Вікна ретельно ущільнити. Щілини заклеїти папером, забити поролоном, ганчірками, залити фарбою, замазати замазкою, пластиліном тощо зовні і з середини. Простір між рамами викласти ватою або непотрібними ганчірками, газетами. У випадку катастрофічних похолодань заповнити простір між рамами з низу до верху ковдрами, подушками і непотрібним теплим одягом. Речі набивати не щільно.

3. Штори на вікнах повинні бути максимально щільними, обов'язково від підлоги до стелі, бажано світлого тону і обов'язково цілодобово зашторені. При зашторюванні штори треба заправити за батареї опалення, якщо вони працюють.

4. Батареї протерти від пилу. Між батареєю і стіною поставити металевий лист, який буде своєрідним екраном, що відбиває тепло в кімнату і одночасно нагрівається сам і нагріває оточуюче повітря. Якщо металу немає — замініть його листом картону, пофарбованого срібною фарбою або обклеєного фольгою. Навісити на батареї додаткові металеві, ребристі або фігурні кожухи для максимального збільшення площі тепловіддачі. Як імпровізовані швидкоз'ємні акумулятори тепла можна використовувати довгі стрічки металу або трубки, закріплені на батареї, навішані з усіх боків консервні банки.

5. Якщо батареї гріють слабо, але постійно — краще брати алюмінієві сплави, які швидко нагріваються та швидко віддають тепло. Якщо батареї вмикають раз на добу і ненадовго, краще використовувати масивне залізо, яке буде довго нагріватись, але також довго охолоджуватися, підтримуючи температуру в кімнаті.

6. Щоб зберегти тепло у квартирі, слід заклеїти вентиляційні отвори. Якщо ж вказані заходи не принесли бажаного ефекту, слід усій сім'ї зібратись в одній кімнаті, у якій і намагатись досягти теплового комфорту. Кімнату краще вибрати не найбільшу, з мінімальною кількістю і площею вікон і стін, які виходять на вулицю. Спати в такій кімнаті слід разом, під однією ковдрою, зшитою з окремих ковдр. Якщо температура понижується, поставити всередині кімнати імпровізований, зшитий з килимів, ковдр і покривал намет, тобто всередині квартири створювати тепловий термос.

Способи активного обігріву.

1. Якщо підключені газ і електроенергія, то можна користуватися промисловими обігрівачами, які обладнані вентиляторами. Такі обігрівачі, які проганяють через себе холодне повітря, більш ефективні і менше споживають електроенергії, ніж просто такі, що нагрівають простір біля себе. В крайньому разі обдувайте простий нагрівач (навіть електроплитку чи праску) за допомогою побутового вентилятора.

2. Простим способом є обгортання електролампочки спеціальним абажуром, виготовленим з фольги.

3. При використанні газу для обігріву необхідно бути досить обережним, не спалювати його довгий час, а нагрівати на ньому які-небудь масивні предмети — металеві прутки,

наковальні, складені у каструлю інструменти, каміння тощо.

Відключення електроенергії.

Для освітлення приміщень можна користуватись акумуляторними лампами, газовими лампами типу «Летюча миша», свічками. При необхідності найпростішу лампу можна зробити самому. Для цього необхідно взяти мілкий посуд, наприклад тарілочку, і заповнити її жиром. На поверхню жиру опускаються два-три гноти, які потім підпалюються. Якщо гноти не загоряються, їх можна одним кінцем витягти на край тарілочки.

Відключення водопостачання.

Основні способи виживання в умовах відсутності гарячої і холодної води.

Тимчасове вирішення проблеми відсутності холодної води.

Забезпечення водою завчасно. При перебоях з водопостачанням потрібно підготувати ємкості для води.

7. АВАРІЇ НА МЕРЕЖАХ ГАЗОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Правила безпеки при користування побутовими газовими приладами і апаратами

1. Ці Правила обов'язкові для громадян, що використовують газ у побуті.
2. Відповідальними за цілісність та справний стан газового обладнання є об'єкти господарської діяльності, на балансі яких воно знаходиться, а в будинках і квартирах на праві приватної власності – їх власники.
3. Відповідальність за безпеку користування побутовими газовими приладами і апаратами в будинках, квартирах і за утримання їх в належному стані несуть особи, що користуються газом. Відповідальність за стан димових і вентиляційних каналів в житлових будинках органів самоврядування та відомчому житловому фонді несуть житлові експлуатаційні підприємства, а в будинках і квартирах на правах приватної власності — їх власники.
4. Особи, що користуються газовими приладами і апаратами, зобов'язані:
 - 4.1. Пройти інструктаж в технічному кабінеті на об'єкті газового господарства або самостійно ознайомитися з Інструкцією (керівництвом) з експлуатації газових приладів і апаратів, що встановлені в квартирі або будинку.
 - 4.2. Забезпечити цілісність та підтримання в порядку газового обладнання.
 - 4.3. Слідкувати за нормальною роботою газового обладнання, димоходів і вентиляції, перевіряти тягу до ввімкнення та під час роботи газових приладів за відведенням продуктів згорання газу в димохід. Перед користуванням газифікованою грубокою перевірити чи відкрито повністю шибер, періодично очищати від сміття, битої цегли «кишеню» димоходу.
 - 4.4. При закінченні користуванням газу закрити крани на газових приладах і перед ними, а при розміщенні балонів всередині кухні додатково закрити вентилялі балонів.
 - 4.5. Закрити негайно крани горілок газових приладів при раптовому перериванні подачі газу та повідомити аварійну службу об'єкта газового господарства.
 - 4.6. При появі в приміщенні запаху газу негайно припинити користування газовими приладами, закрити крани на приладах і до них, відкрити вікна для провітрювання приміщень, викликати аварійну службу газового господарства за номером **104**.
- 4.7. Власники будинків і квартир крім вищезазначених вимог, повинні своєчасно заключати договір на технічне обслуговування газового обладнання. Забезпечувати перевірку димоходів і вентиляційних каналів в терміни, які встановлені правилами безпеки в газовому господарстві. В зимовий час періодично перевіряти оголовки з метою недопущення їх промерзання і закупорки.

Не запалювати вогню, не палити, не включати освітлення і електроприлади, не користуватися електродзвінками. До прибуття аварійної бригади організувати в приміщенні протяг. Попередити сусідів.

При знаходженні в загазованій квартирі (приміщенні) або на загазованій ділянці місцевості з метою запобігання виникненню пожежі (вибуху) газоповітряної суміші суворо забороняється:

– вмикати і вимикати електричні прилади (освітлення, печі, каміни, праски, телевізори, магнітофони, радіо, дрилі та інші); користуватися електричними і акумуляторними ліхтарями, які не мають вибухонебезпечного виконання; користуватися

електродзвінком; дзвонити по телефону; виконувати дії з металевими предметами (для виключення удару один об одного);

- користуватися відкритим вогнем (запалювати сірники або запальничку, палити);
- для виключення виникнення іскріння, яке може призвести до вибуху (загорання газоповітряної суміші), забороняється ставити машини, заводити машини, що стоять, і проїжджати біля загазованого колодязя, газорозподільного пункту, шафного газорозподільного пункту, групової резервуарної установки ближче 15 метрів з підвітряної сторони; користуватися електричними та акумуляторними ліхтарями, які не мають вибухонебезпечного виконання; виконувати дії з металевими предметами з метою виключення удару один об одного;

- користуватися відкритим вогнем і розкласти багаття ближче 50 метрів від загазованої ділянки місцевості.

8. ПРАВИЛ БЕЗПЕЧНОГО ПОВОДЖЕННЯ НА ВОДІ

Першою умовою безпечного відпочинку на воді є вміння плавати. Кожній людині бажано навчитись плавати. Людина, яка добре плаває, відчуває себе на воді спокійно, упевнено, у випадку необхідності може надати допомогу товаришу, який потрапив у біду. Навіть той, хто добре плаває, повинен постійно бути обережним, дисциплінованим і суворо дотримуватись правил поведінки на воді. Знання та виконання правил поведінки на воді є запорукою безпеки вашого життя та життя ваших дітей, а також отримання задоволення від відпочинку.

Основні умови безпеки:

- правильний вибір та обладнання місць купання;
- навчання дорослих і дітей плаванню;
- суворе дотримання правил поведінки під час купання та катання на плавзасобах;
- постійний контроль за дітьми у воді з боку дорослих.

Загальні правила поведінки на воді:

- Відпочинок на воді (купання, катання на човнах) повинен бути тільки у спеціально відведеному та обладнаному для цього місці.
- Безпечніше відпочивати на воді у світлу частину доби.
- Купатися дозволяється в спокійну безвітряну погоду, температурі води – не нижче + 18°C, повітря – не нижче + 24°C.
- Перед купанням рекомендується пройти медичний огляд у лікаря.
- Після прийняття їжі купатися можна не раніше, ніж через 1,5-2 год.
- Заходити у воду необхідно повільно, дозволяючи тілу адаптуватися до зміни температури повітря та води.
- У воді варто знаходитись не більше 15 хвилин.
- Після купання не рекомендується приймати сонячні ванни, краще відпочити у тіні.
- Не рекомендується купатися поодиноці біля крутих, стрімчастих і зарослих густою рослинністю берегів.
- Перед тим, як стрибати у воду, переконайтесь в безпеці дна та достатній глибині водоймища.
- Пірнати можна лише там, де є для цього достатня глибина, прозора вода, рівне дно.
- Кататися на човні (малому плавзасобі) дозволяється тільки після отримання дозволу та реєстрації у чергового по човновій станції. Під час купання не робіть зайвих рухів, не тримайте свої м'язи у постійному напруженні, не гоніться за швидкістю просування на воді, не порушуйте ритму дихання, не перевтомлюйте себе, не беріть участь у великих запливах без дозволу лікаря та необхідних тренувань.

Правилами поведінки на воді забороняється:

1. Купатися в місцях, які невизначені та необладнані для купання людей.
2. Залазити на попереджувальні знаки, буї, бакени.
3. Стрибати у воду з човнів, катерів, які не обладнані та не призначені для цього.
4. Пірнати з містків, дамб, причалів, дерев, високих берегів.

5. Використовувати для плавання такі небезпечні засоби, як дошки, колоди, камери від автомобільних шин, надувні матраци та інше знаряддя, не передбачене для плавання.
6. Плавати на плавзасобах на пляжах та інших місцях, які відведені для купання.
7. Вживати спиртні напої під час купання.
8. Забруднювати воду і берег (кидати пляшки, банки, побутове сміття тощо), прати білизну та одяг, купати домашніх тварин у місцях, відведених для купання.
9. Підпливати близько до плавзасобів, які плывуть неподалік від місць купання.
10. Допускати у воді грубі ігри, які пов'язані з обмеженням руху рук і ніг.
11. Подавати помилкові сигнали небезпеки.
12. Заходити глибше, ніж до поясу дітям, які не вміють плавати.
13. Купання дітей без супроводу дорослих.

Правила поведінки під час катання на човнах

Кататися на човні або в іншому малому плавзасобі дозволяється тільки в спеціально відведених для цього місцях.

Сідати в човен потрібно обережно, ступаючи по центру настилу.

Перед тим, як вирушити на водну прогулянку, необхідно отримати дозвіл та зареєструватись у чергового по човновій станції.

Рухатись на човні необхідно завжди правим берегом річки, за рухом човна, намагаючись триматися не далі 20 м від берега.

Якщо необхідно випередити інший човен, необхідно обходити його тільки з лівого боку.

Гребний човен повинен звільняти дорогу всім човнам, що проходять справа від нього, а також паровим, моторним і вітрильним суднам.

Грейти веслами необхідно рівномірно, стерновий повинен бути особливо уважним, щоб не вдаритися об борт іншого човна.

Під час катання на малих плавзасобах забороняється:

- пересідати з місця на місце, сідати на борт під час руху човна;
- розгойдувати човен, пірнати з нього;
- категорично забороняється переходити із одного човна в інший;
- перетинати курс суден, які рухаються;
- підходити близько до суден, які рухаються;
- кататися поблизу причалів;
- віддалятися на човні від берега більше як на 100 м;
- катати дітей на саморобних човнах, катерах, плотах, автомобільних камерах тощо;
- кататися за несприятливих метеорологічних умов;

Рятувальними засобами з катера або шлюпки можна надати своєчасну допомогу потопаючій людині.

Дії у разі нещасного випадку, що стався під час катання на човні або купанні

Якщо човен перекинувся, головне – не розгубитися. Човен, що перекинувся, добре тримається на воді, отже, потрібно зберігати спокій та до прибуття рятувальників триматися за човен, штовхаючи його до берега.

Потрапивши під пліт, або вітрила човна, який перекинувся, ні в якому разі не можна заплющувати очі. Варто плисти в тому напрямку, звідки надходить світло.

Хто добре вміє плавати, у першу чергу повинен допомогти тому, хто не вміє плавати, підтримувати його на плаву. Рятувати необхідно спочатку одного потопаючого, потім іншого; врятувати вплавав одночасно кількох людей неможливо.

Причиною загибелі людей на воді можуть бути вири, що затягують навіть досвідчених плавців, підводні плини, які паралізують волю людини, що пливе; водорості, що сковують рух плавця. У швидкій річці можна потрапити у сильну течію. Вона підхоплює плавця та починає безладно нести. Розсудливіше плисти за течією, періодично відпочиваючи на спині, повільно наближаючись до берега. У випадку, якщо плавець опинився у воді під час шторму, він не зможе вийти з води. У цих випадках необхідно обрати найбільш сильну попутну хвилю, наблизитись на ній до берегу і вибігти на нього. Якщо це не вдасться зробити, необхідно схопитися за водорості чи прибережне каміння та всіма силами утриматися,

упираючись пальцями ніг до тих пір, поки не спаде хвиля, потім зіскочити і вибігти за межу прибою. Якщо ви потрапили у вир, наберіть якнайбільше повітря, занурюйтесь у воду та, зробивши сильний ривок убік за течією, спливайте на поверхню.

Від переохолодження або різкого переходу з зони теплої води у зону холодної з'являються судоми, що зводять руки та ноги. Головне — не розгубіться! Необхідно негайно перемінити стиль плавання, найкраще лягти на спину та плисти до берега. Намагайтеся утриматися на поверхні води та кличте на допомогу. Плавець, що заплутався у водоростях, не повинен робити різких рухів і ривків, інакше петлі рослин затягнуться ще щільніше. Необхідно лягти на спину та намагатися м'якими, спокійними рухами виплисти у бік, відкіля приплив. Якщо це не допоможе, потрібно підтягти ноги, обережно звільнитися від рослин руками. Іншими причинами нещасних випадків на воді можуть бути: переохолодження у воді; перевтомлення м'язів, викликане тривалою роботою їх без розслаблення безперервного плавання одним стилем; купання незагартованого плавця у воді з низькою температурою та інших. В усіх випадках плавцю рекомендується перемінити стиль плавання та по можливості вийти із води. Якщо немає умов для негайного виходу із води, то необхідно діяти таким чином: при відчутті стягування пальців руки потрібно швидко з силою стиснути пальці кисті руки у кулак, зробити різкий відштовхуючий рух рукою у зовнішній бік та розтиснути кулак; при судомі ікро ногожного м'яза необхідно, підігнувшись, двома руками обхопити ступню постраждалої ноги і з силою піджати ногу в коліні поперед себе.

9. ДІЇ ПРАЦІВНИКІВ ТА СТУДЕНТІВ У РАЗІ ЗАГРОЗИ ТА ВИНИКНЕННЯ ВИБУХУ А ТАКОЖ ПРИ ТЕРОРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ТЕРИТОРІЇ УНІВЕРСИТЕТУ І ЗА ЙОГО МЕЖАМИ.

Виникнення надзвичайних ситуацій, спричинених вибухами, несе значну загрозу життю та здоров'ю людей, а також системам життєзабезпечення населення. Здебільшого причиною вибухів є порушення вимог безпеки під час поводження із легкозаймистими та вибуховими речовинами на об'єктах підвищеної небезпеки, в місцях з масовим перебуванням людей, адміністративних та житлових будинках тощо. У той же час існують загрози вибухів, спричинених терористичною діяльністю.

9.1. ЗАГРОЗА ВИБУХУ

Запорукою запобігання вибухам є неухильне дотримання правил пожежної та техногенної безпеки, а також пильність та відповідальність людей.

1.1. Однією із найпоширеніших причин вибухів є витік побутового газу у житлових і адміністративних будівлях.

Ознакою загрози вибуху побутового газу є різкий запах деодоранту, який змішується з метаном (запах газу).

Якщо ви відчули стійкий запах деодоранту необхідно:

- зберігати спокій;
- негайно вимкнути газові прилади;
- відкрити вікна, двері та провітрити приміщення;
- не курити та не користуватись електричними приладами;
- вийти з приміщення та зателефонувати до служби газу (тел. № 104);
- якщо будинок багатоквартирний, повідомити інших мешканців та, не користуючись ліфтом, залишити будівлю;
- надайте допомогу в евакуації літнім та важкохворим людям;
- перевірте сусідні квартири на наявність у них дітей, які тимчасово залишились без нагляду дорослих і повідомте про це представників служби газу (правоохоронних органів, аварійно-рятувальних підрозділів);
- відійти на безпечну відстань від будинку (у разі можливості на відкритий майданчик або пустир) та чекати подальших інструкцій спеціалістів.

1.2. Також причиною багатьох вибухів на території України є боєприпаси, що залишилися з часів Доугої світової війни та сучасні боєприпаси (далі – вибухонебезпечні предмети).

У разі виявлення боєприпасів або речей, за зовнішніми ознаками схожих на

боєприпаси, необхідно:

- негайно припинити всі роботи в районі виявлення вибухонебезпечного предмету;
- по можливості попередити про підозрілий предмет осіб, які знаходяться поряд;
- вивести (відвести) на максимальну відстань усіх людей (не менше 100 метрів), які знаходились поблизу, намагаючись рухатись назад по своїх слідах;
- позначити місце перебування предмету, а по можливості огородити його (для огорожі можна використовувати різні підручні матеріали: дошки, жердини, гілки, мотузки, шматки матерії тощо);
- негайно повідомити про знахідку в місцеві органи виконавчої влади, у Державну службу надзвичайних ситуацій (ДСНС) та в Міністерство внутрішніх справ (МВС) (повідомлення робити не поспішаючи, чітко, із зазначенням точної адреси (орієнтирів) місця знаходження вибухонебезпечного предмету);
- очікувати на безпечній відстані від місця знаходження вибухонебезпечного предмета або предмета схожого на нього, представників органів місцевої влади, ДСНС, МВС, при цьому здійснюючи заходи щодо недопущення до небезпечної зони інших людей.

Категорично забороняється:

- палити та використовувати відкритий вогонь поблизу місця знаходження вибухонебезпечного предмету або предмета, схожого на нього;
- піднімати, витягувати з ґрунту, зрушувати з місця, кидати, ударяти та розбирати будь-які вибухонебезпечні предмети;
- приносити в місце перебування людей предмети, що схожі на вибухонебезпечні.

НЕОБХІДНО ПАМ'ЯТАТИ:

У будь-якому разі при виявленні вибухонебезпечного предмету або предметів підозрілого характеру лише безумовне виконання заходів безпеки є гарантом того, що не станеться випадку каліцтва чи загибелі.

1.3. Найбільш вірогідними цілями **терористичних атак** є місця масового перебування людей та об'єкти підвищеної небезпеки, які внаслідок підризу призводять до значної кількості людських жертв і можуть створити додаткову загрозу населенню та територіям, внаслідок викиду у навколишнє природне середовище небезпечних речовин (хімічних, біологічних, радіоактивних).

Типовою зброєю терористів є використання замаскованих вибухових пристроїв. Залежно від мети терористичного акту такі пристрої, споряджені годинниковим механізмом, можуть залишатись терористами у житлових будинках, навчальних закладах, установах і організаціях, підприємствах, громадському транспорті тощо.

Завдяки пильності громадян можна запобігти численним жертвам від спрацювання вибухового пристрою.

Терористи намагаються розмістити **вибухові пристрої у найбільш уразливих місцях**, де зможуть завдати найбільшої шкоди населенню.

До таких місць, як правило, належать:

- автомобілі;
- входи, внутрішні двори, підсобні приміщення адміністративних і житлових будинків, складських приміщень;
- урни для сміття, інженерні комунікації в місцях масового перебування людей (фестивалі, ярмарки, базари, супермаркети, підземні переходи тощо);
- громадський транспорт (вагони тролейбусів, автобусів, трамваїв, поїздів тощо);
- об'єкти підвищеної небезпеки тощо.

В окремих випадках вибуховий пристрій може бути замаскований у поштових посиленнях (посилки, конверти), букетах квітів, подарунках тощо.

Також до **ознак підозрілих предметів, що можуть бути вибуховими пристроями** можна віднести:

- електропроводи, що виходять з невідомого предмету, антени, лампочки на його поверхні, хід годинника, що прослуховується;
- залишені предмети побутового призначення (валізи, сумки, гаманці, дитячі іграшки,

ручні ліхтарики тощо);

- предмети, що знаходяться в не призначених для цього місцях (наприклад, велика дитяча іграшка біля входних дверей);
- предмети з прикріпленими до них мобільними телефонами, радіостанціями, акумуляторами.

Необхідно пам'ятати, що вибухова речовина може бути різноманітного виду та мати різні властивості, що, у свою чергу, надає можливість замаскувати вибуховий пристрій навіть у поштовому конверті.

1.4. З метою **попередження вибуху** та встановлення наявності вибухового пристрою необхідно:

- бути уважними та звертати увагу на покинуті речі (валізи, сумки, пакунки, парасольки тощо);
- звернути увагу на ділянки свіжоскопаної землі, свіжо поштукатуреної або свіжопофарбованої стіни будівлі;
- не приймати від сторонніх осіб подарунків, квітів, поштових посилок;
- користуючись громадським транспортом, не погоджуватись на пропозиції супроводжувати речі невідомої особи (у тому числі провідників, стюардів, контролерів).

1.5. **При виявленні вибухового пристрою** або підозрілої речі необхідно:

- зберігати спокій;
- негайно повідомити про знахідку представників поліції, охорони, аварійно-рятувальних служб або зателефонувати за номерами 101,102;
- не палити;
- не користуватись запальничками, іншими джерелами відкритого вогню, а також предметами, що можуть його утворювати;
- не торкатись до підозрілої речі руками або іншими речами;
- у жодному разі не намагатися перемішувати вибуховий пристрій (підозрілий предмет) або змінювати його положення;
- залишити місце, де виявлено підозрілий предмет, при можливості організувати охорону на безпечній відстані;

1.6. У разі отримання повідомлення від представників влади (правоохоронних органів, аварійно-рятувальних служб) про евакуацію із будинку (зони ймовірної надзвичайної ситуації або проведення антитерористичної операції) необхідно зберігати спокій та чітко виконувати отримані інструкції.

1.6.1. Якщо ви знаходитесь у квартирі:

- візьміть з собою документи, гроші, цінності та, у разі необхідності, ліки;
- потрібно знеструмити квартиру та перекрити воду та газ;
- надайте допомогу в евакуації літнім та важкохворим людям;
- перевірте сусідні квартири на наявність у них дітей, які на час оголошення евакуації залишилися без нагляду дорослих, та повідомте про це представників правоохоронних органів (аварійно-рятувальних підрозділів);
- обов'язково замкніть свою квартиру;
- залишайте будинок спокійно, не створюючи паніки.

1.6.2. Якщо ви знаходитесь на вулиці:

- уникайте великих скупчень людей;
- якщо ви опинились у натовпі, не намагайтесь вийти з нього, рухайтесь у тому ж напрямку, що й натовп;
- руки зігніть у ліктях на рівні грудей та розсуньте їх, звільняючи від тиску грудну клітину;
- не тримайте руки у кишенях;
- якщо натиск натовпу набрав загрозливого характеру, негайно покиньте будь-яку ношу та позбавтесь від сумок на довгому ремні та шарфу;
- якщо ви упали, намагайтесь одразу встати на ноги, не опираючись на руки, а якщо це неможливо, потрібно згорнутись клубком і захистити голову передпліччями, поклавши

долоні на потилицю.

9.2. ВИБУХ

2.1.1. У разі вибуху (спрацювання вибухового пристрою) у вашій або сусідній квартирі необхідно:

- негайно по телефону повідомити про подію правоохоронні (№ 102), аварійно-рятувальні (№ 101) та медичні (№ 103) служби;
- у разі можливості та наявності необхідних знань і навичок надати першу медичну допомогу постраждалим;
- обов'язково відкрити вікна і двері для провітрювання, оскільки продукти вибуху містять отруйні та шкідливі компоненти;
- дочекатись прибуття представників правоохоронних органів (аварійно-рятувальних служб) та у подальшому діяти за їх вказівками.

2.1.2. Якщо в результаті вибуху важким предметом притиснуло будь-яку частину тіла, необхідно:

- масажувати її для підтримання циркуляції крові;
- намагатись перебувати як можна довше при свідомості (читайте вірші, співайте пісні тощо);
- подавати сигнали всіма доступними засобами (мобільний телефон, стукіт по перекриттях та металевих предметах тощо).

Слід пам'ятати, що одразу після повідомлення про вибух аварійно-рятувальними підрозділами розпочинаються роботи щодо визволення постраждалих з-під завалів. Під час аварійно-рятувальних робіт передбачено періодичні «хвилини тиші», коли зупиняється робота спеціального обладнання та приймаються сигнали про допомогу.

2.2. В окремих випадках терористи використовують вибуховий пристрій у поєднанні з ємністю з хімічно або біологічно небезпечною речовиною. Хімічно та біологічно небезпечні речовини можуть також розповсюджуватись без допомоги вибухового пристрою (аерозольним шляхом, через речі масового використання тощо).

У разі коли після вибуху (або раптово) з'являються хмара або різкий сторонній запах, подібні ознаки нездужання в оточуючих людей (запаморочення, нудота, слабкість у суглобах і кінцівках тощо) необхідно:

- негайно залишити місце забруднення, орієнтуючись на погодні умови та фізичні властивості хмари (у разі її наявності);
- негайно по телефону повідомити про подію правоохоронні (№ 102), аварійно-рятувальні (№ 101) та медичні (№ 103) служби;
- у разі коли покинути місце забруднення неможливо, вжити заходів для захисту органів дихання і шкіри подручними засобами (застебнути одяг, закрити обличчя, закрити органи дихання вологою тканиною);
- після виходу з місця зараження негайно звернутись до медичних закладів.

9.3. ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ ЗАРУЧНИКІВ.

1. Захоплення в заручники може статися в будь-якому місці. Предметом торгу стає життя людей, втім, саме поведінка людини може вплинути на ставлення терористів до неї.

2. Головним для виживання є збереження самоконтролю, терпіння та розсудливість.

3. Влада терористів, як правило, повна, тому потрібно морально приготуватися до приниження та різноманітних тактик деморалізації (нестача їжі, води, сну, погані умови утримання, брехня про стан речей навколо).

4. При наявності засобів зв'язку – зателефонуйте рідним і повідомте про своє місцезнаходження. Якщо вас замкнули у приміщенні і не контролюють – спробуйте привернути до себе увагу зовні – розбийте шибку, покличте на допомогу, подайте знак.

5. Пам'ятайте, що час працює на заручників і тих, хто готується до їх звільнення.

6. При можливості з'ясуйте, що відбувається. Визначте, хто з терористів найнебезпечніший (нервовий, рішучий, агресивний).

7. Виконуйте вказівки ватажка. Спілкуючись з терористами, не реагуйте на жорстокість, образи, не поведіться зухвало, не відводьте очей убік, водночас уникайте прямо

та довго дивитися в очі.

8. Уникати дій, що привертають додаткову увагу терористів, не задавайте багато запитань.

9. Будьте готові до застосування терористами пов'язок на очі, кляпів, наручників чи мотузок.

10. Їжте все, що дають.

11. Запитуйте дозволу на кожен дію (пересунути або відкрити сумку). На вимогу відразу віддайте коштовності та особисті речі, натомість, по-можливості сховайте документи та візитні картки.

12. Не підвищуйте голосу та не жестикулюйте, навіть для того, щоб попередити про щось тих, хто поруч.

13. Намагайтеся уникати контактів з терористами, якщо вони жадають допомоги в своїх діях (зв'язати когось, потримати). Продемонструйте в таких випадках страх і безсилля або симулюйте симптоми хвороби.

14. Усі інші вимоги виконуйте швидко і точно, Нікого не квапте та не підштовхуйте до дій.

15. Якщо вас поранено – не рухайтесь. Попросіть про допомогу.

16. Якщо поранено когось – попросіть у ватажка дозволу надати допомогу, скажіть, що збережене життя колись йому зарахується. Не апелюйте до совісті терористів - щоб заглушити її голос вони можуть стати більш жорстокими та неадекватними.

17. Використовуйте любую можливість для відпочинку. Не вживайте алкоголь. За можливості дотримуйтесь вимог особистої гігієни, старайтеся виконувати доступні фізичні вправи, не давайте ослабнути свідомості, займіть розум (при можливості – читайте).

18. Слідкуйте за часом, відмічайте зміну дня та ночі, ведіть календар.

19. Якщо дають спілкуватися з рідними по телефону – не плачте, не кричіть, розмовляйте коротко і по суті.

20. Намагайтеся запам'ятати все, що бачите та чуєте під час захоплення – імена, прозвиська, хто з терористів що робив і як поведився, деталі зовнішності.

Під час проведення спецслужбами операції із звільнення, неухильно дотримуйтесь наступних вимог:

1. Негайно ляжте на підлогу обличчям вниз або сховайтеся за меблями, якомога далі від вікон і дверей.

2. Ні в якому разі не беріть до рук зброю, кинуту терористами, не робіть різких рухів.

3. Відкрийте рот на випадок використання вибухових пристроїв.

4. Не тікайте, не ховайтеся в проходах, не біжіть назустріч співробітникам правоохоронних органів.

5. Може трапитися, що вимоги до вас терориста та представника влади або поліцейського будуть діаметрально протилежні. Робіть так як вимагає терорист.

Завдяки умілим та чітким діям під час виникнення вищезазначених ситуацій можна запобігти зайвим жертвам та надати можливість спеціальним підрозділам виконувати завдання щодо запобігання та реагування на надзвичайні ситуації, у тому числі ті, що виникли внаслідок терористичної діяльності.

РОЗРОБИВ

Начальник штабу цивільного захисту

О.С. Усевич

ПОГОДЖЕНО

Завідувач відділу охорони праці
і техніки безпеки

О.Г. Чорна

Провідний фахівець юридичного сектора

Л.В. Гріх